

Megjelenik a Társalkodóval minden héten kétszer: t. i. vasárnap és csütörtökön. Előfizethető helyben a szerkesztő s kiadó tulajdonosnál uri utca 453. sz. alatti Trattner-Károlyi ház első emeletében, egyebütt pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kívántató példányok iránt csupán a bécsi es. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Ertesítőben mindenféle hirdetés felfvetik s pontosan és jutányosan közöltetik.

Az elkésteknek teljes számu példányokkal szolgálhat még a szerkesztőség.

FOGLALAT. Magyar- és Erdélyország. (István es. kir. főhg. s m-ország helytartójának levele a kir. ítélőszékhez, s Pestváros szépitési bizottságához; kinevezések. Tiszta ügy: Igénytelen nézetek a vízszabályozási költség-kivetés iránt a Tiszavölgyön II. czikk; Viszonzás t. Török Ján. úrnak. Törvényhatóságok; Bereg megye közgyűlése; erdélyi országgyűlés. Társulati élet: a pest megye takarékpénztár állapota. Budapesti napló.)

Külföld. (Amerika, Spanyolország, Anglia, Franciaország.)
Ertesítő;

MAGYARORSZÁG és ERDÉLY.

Alsómagyarországi kir. főkamragrófsági fogalmazó Matula y Frigyes ugyanezen főkamragrófságnál titkonnokká; az ekép megürült fogalmazói állomásra pedig Ambrósz János fogalomgyakorló; továbbá Kaszaniczky Jakab aranyidkai főhutász szomolnokai ércnyomozóvá, végre Stókl Adolf bányagyakornok szomolnokai bányagazgatási irnokká lón érdemesítve.

Ánmu magy. kir. udv. Kamra a' b'nsági kir. bányagazgatásnál megürült ideiglenes első irnoki és kiadói állomásra Szuhay Ferenc ottani második irnokot, ennek helyébe második irnokká Vein Antal, harmadik irnokká Neditz Andrást, negyedik irnokká Vidovich János ottani levéltár-hivatali díjnokot; végre az ujanrendszerített járulnokságra Huszty László irnoki díjnokot lépteté elő. Az észeki második hidvámszedői állomás ürességbe jött.

FENSÉGES ISTVÁN FŐHERCZEG, királyi helytartó, következő tartalmu, sajátkezűleg irt válaszevelét, mint szép s nemes lelke kifolyását küldé a királyi ítélőszéknek hozzá intézett részvét-tanusító iratára:

„Nagyméltóságú, tisztel. s becsülendő, nagyságos, nemes, nemzeti és vitélő urak! Nem hagyhatott volna fejlethetetlen édes atyám gyermekei számára becsesebb hagyományt, mint azon bánatos részvétet, mellytől minden oldalról környezve látom magamat sirjánál, s mellyen kívül árva keblem alig is talál vigasztalást.

Midőn ennél fogva meghatott szívvel köszönetet mondok tisztelt uraságtoknak folyó hó 20káról hozzám intézett részvevő sorakért, könyvelt szemekkel nézek vissza azon még nem közelmultra, midőn a boldogult lankadatlan fáradozott még a haza javának nagy művén s e részben anynyi országgyűlésen át hű segédekre s mindenkor őszinte támaszra talált e kir. ítélőszék tagjaiban, kik most igazságszeretőkben velem együtt áldást mondhatnak csak haimvaira.

Reánk maradt tehát dicső föladásul tovább építeni azon műven, melly körül ő fáradozott s hiszem, hogy ha anynyi erővel áld meg a gondviselés, mennyi buzgó akarat él bennem, s e kir. törvényszék kebléből ezental is, — mint nem kétdem, egyiránt híven a szent igazság szava szóland mindig: fön fogjuk, mint tisztelt uraságtok is ohajtják, a kir. ítélőszék régi tisztességét tartani s megeléggélssel fog fölöttünk lengeni a boldogultnak szelleme.

Ki egyébiránt köszönetet mondva még azon hű ragaszkodás s bizalom nyilatkozataért is, mellyet üdvözölő sorakban irántam kifejezték, különös hajlandósággal maradok tisztelt uraságtoknak szives jóakarója. Bécs boldogaszszonyhó 27. 1847. István s. k. kir. helytartó.

Fenséges István es. k. örökös főherczeg és Magyarország stb. királyi helytartójának sz. kir. Pestváros királyi szépitő bizottságához intézett kegy. leirata. Azon érzékeny részvét, és őszinte bánat szavai, mellyeket e királyi szépitő bizottság boldogult atyámnak legszomorítóbb elhunya miatt hozzám intézett, mélyen hatottak meg. Mert valóban nem csupán gyermekei, hanem e királyi bizottság is benne jó atyát veszettek; erősen meg vagyok azért győződve, hogy ama nagy hálatartozás, mellyel e királyi bizottság a dicsőült emlékezetének különös előszeretete és valóban atyailag gondoskodó munkásságaért tartozik, e drága emlékezetet bizonyára szinte szeretet és hálaival fogja megőrzeni.

S miután ez alig történhetnék meg más méltóbb módon, mint a boldogult nyomdokait mindenütt követő törekvés által: ugyanazért én is mostani új állásomban, melly re engem ő felségének legmagasabb kegyelme helyezni méltóztatott, el nem mulasztandom e királyi bizottság ügyeire, mellyek Pestvárosnak a dicsőült által annyira szí-

vén hordozott további felvirágzására céloznak, különös részvétem és törekvésemet fordítani; s hiszem, hogy e tekintetben e királyi bizottságnak tanusított tevékenysége és hivatalbeli buzgóságára bizvást számíthatok. Bécs, január 30án 1847. István m. k.

Tiszta ügy.

Igénytelen nézetek a vízszabályozási költségkivetés iránt a Tiszavölgyön.

II. czikk.

Mielőtt fejtegetésem fonalát tovább szőném, nem lesz tán fölösleg futólag megemlíteni, mikép a tiszavölgyi társulat központi választványa a Tiszavölgy-rendőzés körül, mi olly sokoldalú munkálatokat foglal magában, e rendezésnek bizonyos fokozatos kifejlését vetvén alapul, mostan még csak a kiszáritási s ebben is az árviztől megmentés munkálatairól van szó; következőleg minden, mit mondandó vagyok, ezen munkálat költségeire vonatkozik; mit jó lesz a jobblét és haszon igen meszszevitt magyarázatának ellenében nem feledni. Már most a dologra.

Tekintve a vízmunkálat által érdekelt ártér osztályzatát, a' dolog természetéből csak is három osztályt lehetne megállapítani, u. m.

a) Mindig vízborított moesáros, nádas, kákás, tavas helyeket, egy osztályba.

b) Árvizek előtéseiinek mindig kitett térségeket, mellyek azonban buja legelők, rétek vagy nyári természetre is részben haszonvetők, a' másikba.

c) Csak ritkább árvizek által elborított térségeket, mellyek rendes gazdasági miveletet engednek, de néha elborítottván, haszonvételük hypotheticus, következőleg az ártérbe foglalandók, a' harmadikba.

Ezen osztályok kiterjedése évenként az időjáráshoz képest változó s itt előleg kiszámítani teljes lehetlen. Azonban világos, hogy, ki állandó moesárból, kákás nádas földből a' gazdaság minden ágaira alkalmas jó földet nyer, az már előleg is meghatározhatólag nagyobb haszonban részesül, mint azon birtokos, kinek különben igen jó rétte biztosítottatik az árviz ellen. De ezen aránytalanság épen ez uton egyenlítettik ki legjobban, mert mintán az első rendű vízmunkálat, t. i. a' töltésés által az ártér eléri azon állapotot, hogy az ottan tespedő víz a' folyó kiöntéseitől nem nyerhet többé táplálékot, egy része az ártérnek tüstint kiszárad, s azon megnyílik a' biztos gazdálkodás lehetősége. Lesz azonban olyan része az ártérnek, melly a' töltések daczára még is vizenyös és moesáros marad, — mint a' térségnek mélyebb lapályai, tófenekék — mellyek csak lecsapolás által lesznek kiszárithatók. Ezek tehát midőn már a' töltésés költségeihez előleg a' többiekkel egyiránt járultak, még azonfölül a' lecsapolási munkálatok költségeit egyedül viendik. De mivel ezen moesáros helyek kiterjedése csak akkor leend elegendő bizottsággal meghatározható, midőn már a' töltések általi első munka eredményei azok határát kimutatják, természetes, hogy ezeket külön osztályokba már előre venni nem is lehet, de igazságos sem volna. — Sőt világos, hogy ezen vizenyős térségek előlegesen is nagyobb költségben fognak részesülni, mert kiszámításuk több s még további munkálatot kíván; de csak azon mértékig fognak terhelteni, meddig épen igazság szerint terhelendők; t. i. ok viselendik az árvizektől megmentés s lecsapolás költségét a' lehető legigazságosabb arányban.

Azonban noha az egyes határookra történendő ártérkiszámításnál az előleges költségvetésben csak egy osztályt vélek megállapítani, ugy vagyok mégis meggyőződve, hogy ha ez tovább még az egyes határok birtokosaira is így alkalmaztatnék, az igazság gyakorlatilag lehető megközelítése nem éretnek el. Ehezképest az egyes határokon a' kivetést tovább is vihetni. Mert az egyes határokon igen is képzelhető, hogy az egyes birtokosok, kik apró részletig ismerik az árterületi viszonyokat, csak is egyedül ok képesek a' helyes mértéket kifejlészeni egymás közt. Ezért az egyes határok birtokosaira nézve a' szabad egyezkedés utjatörvény által is meg levén nyitva, ha azok magok közt bármennyi osztályt s bármínő részletekig vitt kulesot készítenek, ez szabadságukban áll. S ha ebben az igazságot lehetőleg megközelítendik, nem marad egyéb a' viszo-

pótlás tárgyaul hátra, mint az egyes határok közti azon aránytalanság kiegyenlítése, melly az előleges egyenlő kivetésből szükségkép és kikerülhetlenül következik s minek okvetlenül kiegyenlítettetni kell.

Igy nyer a' viszonzpótlás gyakorlati értelmet is. Mert e' szerint, hol ennek törvényes esete fordul elő, a' kérdés meg van osztva határ és határ közt előbb; azaz területi érdeket követelendi szinte testületek ellenében; és a' külön határokon egyes birtokos többi társai ellen s csak ez uton lehetséges a' compensationak, — mi el nem maradhat — gyakorlati létesíthetőségét megszerezni. Ugyanis képzelhető könnyen, hogy bármennyi terület közt, mellynek árterületi viszonyai ismértek, az arány meghatározás-sék elfogadható pontossággal; valamint az egyes határokon is az egyes birtokosok közti mérték még csak kifejlészhető; de ki vállalná magára, hogy egy egész nagy kiterjedésű és számos határból álló érdeket sok ezer tagjai közt — a' kivetési kérdésnek fenébbi megosztása nélkül — képes egy megállható arányt kifejlészeni, melly eredményben kiálló különbségeket ne idézne elő? —

Soha sem kell pedig felednünk a' megindított vízszabályozási ügyben, hogy társulati téren forog a' dolog, mi-ből kettő következik:

1) Hogy az érdekelt birtokosok saját erejükön, saját pénzeiken mentik meg birtokaikat vízkároktól; következőleg a' teendő munkáknak szorosan azok érdekében kell történni; mellözve egyelőre azon magasabb szempontokat, mellyek a' közérdek tekintetében az egyesektől terhesebb áldozatokat is kívánnak s mellyek kétségbevehetlen hasznokat árasztanak el az érdekelt vidéken, de olly nemű hasznokat, mellyek aránya meg nem határozható; ilyen például a' csatornázás mint szállítási eszköz. Ezeknek valamint szüksége később fejlik ki, ugy, nem kétdem, nem fog hiányzani akkor a' készség is, mi által a' társulati eszme magas pontra emelkedik s magasb hivatását is meg ismerendi. —

2) Épen a' jelenleg létező viszonyokban szorosan számot kell vetni a' megmentés s föltételeivel; mert ha a' megmentési költségek olly nagyok, hogy a' megmentendő földből nyerendő hasznot fölemészitik, akkor a' szabályozás ama ponton, ez időben még lehetetlen. Mert ki subveniáljon? az álladalom? ez meg fogja hiszem tenni, de csak ezután s mennyiben, minő föltételek mellett, azt ezután látjuk meg; a' társulat egyeteme? ez is megtenné, hiszem, a' közérdekben, de még ez is mindaddig subventio tekintetében alaktalan test, mig az egyetemi kivetés s arányelhatározás lehetőségében nem testesítettik, erre pedig a' törvényhozás további rendelkezése kívántatik. Jelenleg tehát kiki magát védi s pedig nyerendő haszon arányában, azaz hol haszonra kilátás nincs, ott védelemről sem lehet még most szó.

A' tiszavölgyi társulatnak tehát mostani állásában ezt kell szemelőtt tartania s jelenleg védelmi munkákra szorítkoznia s csupán egyesek erejére támaszkodnia. Eljövend az idő, midőn ezen körből kilép s magasb feladatát veszi szemügyre s előkészíti magának, az annak eszközlésére szükséges elemeket. Fő dolog: nem sokat markolni egyszerre, de biztosan lépni, mint azt igen gyakorlati s tapasztalt külföldi tanácsadónk javasolá.

Ezen alapokból indulva ki következő utasítást kellene a' mérnöki osztálynak adni a' költségvetés előleges kiszámítására nézve:

1ször Mivel az eddigi tapasztalás megtanított, hogy a' vízmunkálati költségek előleges kiszámításai a' dolog természetéből folyólag igen nagy differenciákat mutatnak, mert sokkép változó időshelybeli körülmények alakulásától függenek; de különben is minden osztály saját költségén és saját körében kellő ellenőrség mellett dolgoztat, azért ha a' nyerendő haszon, melly biztos számítás által mutatkozik, a' megmentés költségeivel egybevetve szembeszökő, s csalhatlan eredményeket mutat kedvezőleg, a' megmentés jótékony hatásáról tehát többé kétség nem lehet, azontul nem vélném a' mérnöki osztályt az előleges kiszámítás apró részleteisével terhelendőnek; elég, ha ez nagyára történi, mert az illy apró részletekig vitt kiszámítások igen csalékonyak s erről a' mérnök nem tehet. Például egyik osztályban kerül a' töltés köb-öle 44²/₃, másban 1 fr. 42 krba; egyikben a'

napszám kerekded bére 7 1/2, másikban 18 3/4, harmadikban 26 kr. pp. Ugyanazon egy helyen különböző időben nagy változások mutatkoznak. — Az eddig már megkezdett munkánál tehát vagy a történt kiszámítás kerekded összege, vagy a költsönjveti tőke vétessék alapul. Mert földolog, hogy egy arány állapítsák meg, s fizetési kulcs határozassék el, a későbbi pótlások azontul nehézséget nem szenvednek. Például a tiszadobi vízmunkálatok költségeinek előleges kivetésénél a költsönjveti tőke 200 ezer pfr. alapul veendő; mert ha szinte ezt pótolni kellene is, meglevén a kulcs 200 ezer pfra állapítva, a további pótlások kiosztása könnyen megtörténik. — Ebből következik az is, hogy az egészben, vagy részben kisajátítandó földtér meghatározásában nem kell, nem is lehet a mérnöki osztálynak igen részletes számításokba bocsátkozni, minthogy ebben minden előszámítás ugyis precarius, s felette ingatag; sőt ennek tárgyait s mértékét a bíró határozza meg. —

2szor Az alapul vett szabályozási tőke, minden határban található ártérre holdankint egyformán osztassék ki; s így kiszámítván, közöltesék az egyes határok birtokosai-val; kiknek azontul teendője leend a határookra esett költség-összeget szabad tetszésök szerinti kulcs is osztályozás után egymásra kivetni. Ha mindazáltal bírói ítélettel kell ezen fejenkénti kivetésnek megtörténni, azon esetre minden határra három, és nem több osztály-fölállítást kellene ajánlani, a fenebbiek szerint.

3szor A külön partok, a technikai utmutatás szerinti vízszervezetekre osztva jelöltessek ki, s azon ártér vétessék bizonyos vízmunkálat költségeinek közösségébe, mely azon vízmunkálat által közvetlen érintetik s a nyerendő haszonnak részese. A külön partok azonban mint kölcsön vált érdekek, rendszerint külön szervezetre osztassanak.

4szer Az átmetszések egészen más tekintet alá jövének, mint a töltésezések, ezek jelenleg a két part birtokosai közt az ártér arányában lesznek felosztandók. —

5szor Olly esetekben, minő a Taktaköz állapota a Tisza jobb partján, mely a balparti töltésvonal által sokkal nagyobb mértékben ki leendő a kiöntések általi károsodásnak, minthogy itt a statusquo a balparti töltésezés által megbontatik, vagy annak látnám helyét, hogy e parton mind a két parti combinált töltésvonal költsége az összes érdekelt ártér által fedeztessék, vagy kárpótlásnak leendő helye az érdekelt két parti birtokosok szabad választása szerint. Én ugyan minden esetre az egyesülést közös munkára ajánlanám.

6szor Olly esetekben, minő a dobi határon, az Urkom nevű dombtól a faluig vezető töltésvonal költségeire nézve előfordul, azt látnám igazságosnak, hogy mivel ezen töltés által az egész tiszadobi ártér érdekeltetik ugyan, de csak részben, azaz, az egész ártérnek érdekében elegendő lenne az Urkom felső csucsáni kurta mélyedést betölteni; ezért számítsassék ki ezen kurta töltésvonal költsége és szinte a Tiszához közelebb viendő sokkal hosszabb vonal; a különbséget az ez által különösen megmentett árterület fedezze, mert ezt hozza magával az igazság. —

Ezeket vélném tehát a költségvetésre nézve előlegesen venni alapul, mit azon figyelmeztetéssel vagyok bátor az érdekelt közönség bírálata alá bocsátani, miszerint itt a gyors létesíthetőség a főszempont akadályozni, fentartani vajmi könnyű dolog, de bizonyosan öngyilkosság volna. Igazság azért jelszavam, de lehetőség is. — K. —
VISZONVÁLASZ t. t. TÖRÖK JÁNOS urnak (a keszthelyi Georgicon s óvári intézet ügyében.) (Folyt.)

T. ur igen nagy hiszékenységet, rövid emlékező, tehetséget s több kényelmet, látszik olvasóinak tulajdonítani, hogy sem azért fáradjanak, miszerint tán az emlékeztetőből kiestekre nézve, az olvasottakat ismét megtekintenek s T. ur szavait mind tiszta igazságnak veszik: de nekem még ezen kívül olly csekély elmebeli tehetséget is, hogy szükségesnek látta megjegyezni, miszerint biz az a keszthelyi Georgicon sem körtvély, sem tölg, sem egyéb élőfa s még a bujósdi játszó gyermek mit gondol — a mit biz én eddig nem is tudtam — reám alkalmazni. Másképp nem foghatom meg, mint foghatja énreám válaszában, mintha én azt állítottam volna, hogy az intézet minden hiányon felül állana, azon oknál fogva, hogy a Georgiconból jeles gazdák kerültek és kerülnek ki még maiglan is; mintha én a Georgicon hanyatlását a növények növekedő számából akarnám megzafolni, holott a Georgicon abban ártatlan s'tb. Tessék az 1839dik Gazd. tudósítások III. d. füzetében különösen a 120d. s a múlt évi Jelenkor 619dik lapjára visszatekintve, az ott olvashatókat a válaszában mondottakkal összehasonlítani, de higgadt vérrel s elfogulatlanul, meg vagyok győződve, hogy, ha az igazat keresi, engem mind a reám fogottaktól, mind a hasonlatosságok alkalmaztatásától önként fel fog menteni s inkább tulajdon hibáját elismerni.

Továbbá mi az ártatlanságot illeti, a ge-

orgiconi növények növekedő száma tekintetében — sértetlen hagyván a M. gazdasági Egyesület jótékony befolyását (melly vajha minél előbb a mostaniról ezerszer magasra növekedjék az egész hazára nézve!) — a Georgicon maga még sem olly ártatlan, mint T. ur vélekedik: nem legalább azon évre, például, melyben a rohonci intézet felállott: mert noha némelyek azt jövendőlték (ok arra elég volt adva kívülről s különösen T. ur által a Gazd. tudósítások első füzetében), hogy a Georgiconba már senki sem fog ezután jőni, még sem volt azért egyetlen egy növényekkel is kevesebb, mint az előbbi évben, ambar a Georgicon részéről semmi esabító hirdetés sem bocsátott ki. De T. ur nem gondolja meg, hogy az egész természetben minden észrevehetőnek két rendbeli tényezője van, sem a kül befolyás maga, sem a belszerkezet maga nem hoz létre semmit; hanem mind a két rendbeli tényező kölcsönösen folytatott hatásban s visszahatásban.

Ha T. urat sem mi sem szomoríthatja inkább, mint hogy én az intézet süllyedését érezni nem akarom (?) ugy örülök, hogy nem igen nagy szomorúsága van s kívánom is, hogy soha annál nagyobb ne legyen, noha meg vagyok győződve a felől, hogy egy kis jeremiád csakugyan tetszeni fogna T. urnak, részéről, de tőlem illyest ne is várjon.

T. ur nem mondotta, hogy a tanárok választásában nincs elegendő tapintat. No hát én majd mondom, quantum satis. — Boldogult gróf György többnyire maga tapintott, de nem mindenkor a kívánt sikerrel, azért boldogult gróf László másokkal is tapintott, remélvén a tanár-választásban botlást annál biztosabban elkerülhetni. De tudjuk, hogy emberi gyarlóságtól egész testületek sem lehetnek mindenkor mentesek. Ennek okát nem szükség fejtegetni kívánt parlamentarisszerű előtt. Voltaire biz igen helyes észrevételt tón, midőn olly forma francz példabeszédre, mint a miénk: a lónak négy lába van, mégis megbotlik, azt mondotta, hogy ő emlékezik, midőn egy egész istálló megbotlott, t. i. a parlament. Nem esoda tehát, hogy mind a két uton, ha egyszer nem, máskor, olyan tanárok választattak nálunk is, kik, eleinte legalább, nem feleltek meg minden várakozásnak. Éreztek illy tapintat nehézségét nemcsak nálunk, hanem országos kormányoknál is, azért hol esődület hirdettek, hol voksok által választattak, hol meg ugy hívatnak meg a tanárok. Ezen mód is megkísértett nálunk, mind a legrégibb, mind az újabb időszakban s ez nálunk eredményinél fogva még legrosszabbnak mutatkozott. Az eredmény tehát általán véve az, hogy mindenik választásmódnak van fényes és árnyékos oldala, de egyik mód sem biztosít előre a felől, hogy a kivézet tanár mindjárt minden várakozásnak megfeleljen. A közös sors tehát csak a Georgicon hibája? vagy a Georgicon maga lenne kivétel? — Hogy érthetőbb legyek, példákkal világosíthatnám fel még jobban a mondottakat, s pedig mindenik módra számosabbal mind kül mind befőlől. De részint az illyenekben jártasnak arra nincs szükség, részint mivel exempla talia sunt odiosa, nem akarom a t. olvasó türelmét ezen pont hosszabbra nyújtásával fárasztani.

A mit T. ur e pontban csekély személyemet illetőleg mondani méltóztatott, részint mivel a Georgicon állítólagos hanyatlását nem miattam történtek mondotta (VI.) részint mivel nem magam miatt szólaltam fel, minden válasz nélkül hagyván annyival is inkább, mivel én a mondottaknál fogva legkevesebb sem találom magamat sértettnek. Ce n'est que la verité qui blesse. Egyébiránt is elegendő kimondották már fölöttem ítéleteket, kik tanításomon jelen voltak, kik tetteimet látták s eredményét tapasztalták, annál fogva kellőképen is bírálhattak (sok egyéb helyett eléggem bold. gróf Györgyöt magát említeni, ki gyakran eljött lezékimre s azokat végig hallgatta s felőlem ugy nyilatkozott, hogy a tanítószéken megöszült is meg-elégülhetett, annál inkább egy kezdő, mint én valék s a szó nem maradt szó, hanem tettel is nyilvánult, minek meg van még nyoma) ellentétben T. ur ítéletével, mely ha nem egészen is öngondolt, nagyobb részint valamely eléggületlen (milyen bizony nálunk is találatik, mint mindenütt, ha egyszer nem, máskor, kivált azok közül, kik vagy hanyagságukért vagy magok viseletéért meg voltak intve, vagy szinte elutasítva) mondásán s nem csupa tapasztalásán alapul. De hallgatással már csak azért sem mellőzhetem egészen ezen pontot, mert T. ur per figuram praeteritionis olyanokat mond, mi e körülményeket nem ismerő előtt még több rosszat gyaníthat, mint T. ur gyanítani akart, ha csak feltett szándoka nem volt, következetesség kedvéért olly parányinak mutatni, a mint csak lehet. Elöttem legsúlyosbnak látszik T. ur utolsó vádjá, miszerint tán több rendbeli hivatalaim gátolnának intézeti munkáidésében. Ezt veszem hát először is elő, mert látszik is ebben valami rejteni. De csak látszik, mert a mondandókból önként kiderülend.

Tavaszzal az intézettől csakugyan huzamosb időig távol kell lennem minden uradalom beutazhatása miatt (őszi utazásomra többnyire elegendők az akkori szünnapok) de ezen távollétem az intézetnél semmi bajt nem okoz. Példa legalább még egy sincs. — Ha valami rendkívüli fordul elő, tanártársim idősbike végez a többivel, mint ideiglenes helyettesem, ha rögtön kell, ha nem, haza jöve-teletem beváratik, a mi praeter propter előre tudva van. Ezt a főnökségre nézve. Mint tanítóknak nincs helyettesem, az igaz, de az intézet távollétem miatt fogyatkozást még sem szenved, mivel az utolsó órát tartottam fel magamnak (azért nem vélvén magamat egy cseppel sem kevesebbnek vagy többnek, mint elődöm, ki folyvást az első órát tartotta) s annál fogva sem rendtelenség sem idővesztegetés nem okoztatik az ifjuság részéről, de én képessé is leszek hazajövet az órát olly hosszúra nyújtani, mennyire a mulasztottak helyrehozása, vagy mennyire a megkezdett tárgy befejeztetése miatt szükség van s ha sikerül olly különféle képességű hallgatóságot, millyen a georgiconi, 2—3 óráig legalább éber figyelemben tartani, épen akkor, midőn naphosszant 3—4 professor alatt az ifjuság teste s lelke kifáradt s a nyári hőség is lankasztja, a furdó szükségét sürgeti stef. egy kis oktatási tetséggel mégis csak kilátszik az előt, ki látni akar. — Tudományomat nem vonta kétségbe T. ur, arról hát én sem szólók örömet. Rend-szeres előadásom iránt azonban kérdést tesz s tegyen csak bátran. De megjegyzem, ha rendszeres helyett rendest akart mondani, akkor nincs kifogásom, mert orvos is vagyok s nemcsak helyben s mint illyen, nem tudhatom, mellyik pillanathban van hivatásom s pedig ollyan, melly miatt rögtön mozdulnom kell. Ha pedig a szó szoros értelmében kell vennem, állítását, akkor bátor vagyok utalni a szakértőkre, kik munkámat is ismerik, lezékimét is hallgatták, ide pedig T. urat nem érthetem s ez igen természetes s azt tán T. ur rosz néven csak nem veendő. Hogy nincs kormányzó tapintatom, erélyem, igen meglehet, mert én eddig mindig azt tartottam, hogy a kormányt észszel kell vinni s eréllyel? Igen, ott, a hol kell, az sem hiányzott még, de a hol széklet s emberséges bánással többet lehet tenni, minden érdekét közeletni, az erélyes föllépést utóbb teendőnek tapasztaltam (mit azonban nem kívánok ugy vétetni, mint az erélyes föllépést csak akkor tartanám megkísértendőnek, midőn a szelidebb bánás nem használt. Egy kormányon megöszült tapasztalásból is fogja tudni, mellyik mód mikor legyen maga idején s helyén, ha az emberisme egyszerűs mind feladta. Egyébiránt ha T. ur kormányozásomat — nb. mellyet épen nem ismér másképp, mint mondából — olly hiányosnak találja, mondja meg, miért nem fogadtatt el már régen lemondásom? vagy lemondás nélkül is — mellyre épen nincs szükség — miért nem választottak helyettem alkalmasbat? (Folyt. köv.)

TÖRVÉNYHATÓSÁGOK.

AZ 1836. ÉVI SZABOLCSI TISZTJUTÍTÁS. 1836 s

a mai nap közt egy évtized bőven fekszik. És ezen évtized borzasztó termékeny, és gazdag volt alkotványos nemesi szabadságunk mezején azon jelenetekben, mellyeknek ugy szólván legmarconzónabbikát 1836 év jun. havában N. Kálól látta s az egymásra következett tűzvészek dühöngései közt elárvult falai közt sokáig sinylette. Azóta az üttöt sebek behegedtek, a kiöntött vér nyomát veszté, a meggyilkolt bajvivők elporlottak sirjaikban, az elhamvadt házak befedettek s az új fedelek bemohosultak, sőt az öldöklők fő bünöse is a megöltökhöz szólítottak a más világra. Mind a mi történt, háttérbe szorult az ember emlékezetében; és most, januarius 23dikán vevők ezen kicsapongások miatt Szabolcsmegyei tisztügyésznek összesen 134 alpe-ellen indított és — lefolytatott büntető perében legfelsőbb ítélet a fóm. hétszemélyes táblának. A tény és az ítélet ránk nézve kivált napjainkban sokkal nagyobb fontosságú, semhogy belőle sok, igen sok tanulságot ne merithetnénk. Szabadjon itt néhány érdekesebet kiemelnem.

„A tisztválasztásra különféle vesztegetések által egybegyűjtött pártbelieknek az alkotványos nemesi szabadsággal meg nem egyeztethető vérengző kicsapongásuk, mellyek jelen esetben rablások és öldöklésekké is fajultak, következtvényeireit főképp a vezéri szerepet viselő egyedek tartozván felelőséggel s'tb.“ Ezek a legfelsőbb ítélet kezdő szavai.

Ha a főtörvényszék tisztének ismeri az alkotványos-joggyakorlás közbeni kicsapongásokat szigoron fenytini: ezen szent kötelessége teljesítésével gyakorlatilag kétségkí-
 vül sokat tesz az alkotványos szabadság megóvására és szilárdítására; mert ha törvényeink hija mellett elflé kicsapongások büntetetlenül maradnának, vajjon mivé fajulhatna az annyira kedvelt nemesi szabadság? nálunk a főtörvények törvények helyét pótolják: és innen mindenki láthatja vastag t. könyvünk szabadságunk hiányos ol-

dalát. — Hogy főleg ide igényeltetik a törvényhozás életadó munkássága, az már mindnyájuktól elismert kiáltó igazság. És nekünk legyen szabad kifejeznünk azon erős reményünket, várakozásunkat, miszerint legközelebb törvényhozásunk első és mulaszthatlan feladatának isméréndi, nemcsak a büntető igazságszolgáltatást gyorsá tenni s egész terjedelmében ész-és korszerűleg elrendezni; hanem az alkotmányos választásokat is szinte ész- és korszerűleg szabályozni, s azokat nemcsak a lehető kicsapongások ellen biztosítani, hanem a bajonettek közbejövételétől is örökre megszabadítani.

Igyekezünk meghonosítani s e p h a z á n k b a n a mindennél szebb törvény előtti egyenlőséget, hogy erre korunk s a most élő nemzedék hivatva van, hogy ez a történettől mellőzhetlen kötelességévé tétett: azt már mindnyájunk úgy érzi, mint a mindennapi kenyér szükségét. Sőt hogy e tekintetben már a legközelebb országgyűlésnek valamit, tehetségig sokat, tennie kell, arról már úgyszólván a házféléleken is csevegnek. És alkalmasint nem kétféle senki, hogy a választási és tanácskozási szabadságot csak úgy fogja törvényhozásunk ész- és korszerűleg szabályozni, ha azokat a kellő renddel összehangzásba hozza, vagy legalább összehangzásba hozatásukat elkezd.

Midőn tehát illy roppant érdekű s nehéz megoldású teendők fekszenek törvényhozásunk előtt: szabadságot sőt kötelességet veszünk magunknak, keresztyéni szeretettel s hazafini buzgalommal figyelmeztetni főleg azon polgártársainkat a szóban levő ítéletre, kik vezérszerepeket ragadva meg, pártok élire állván, az eszközök megválasztása nélkül pártjoknak minden áron többséget törekcsenek szerezni. Távól attól, mintha valamely pártfőnökről fel akarnók tenni, hogy hazafiságának buzgalma és szándokának szilárd sága őt fenytésre méltó kicsapongásokra fogná ragadhatni, nem árt s nem fölösleges mégis figyelmeztetnünk mindenkit, de főleg a vezérszerepekre vágyókat, miszerint abból, hogy korteskedés elleni törvényeink nincsenek, koránsem következik, hogy tehát nálunk bármiképp korteskedni büntetlenül szabad; és nem árt, nem fölösleges, kérmünk s ismételve kérmünk őket: sziveskedjenek jól megválasztani az eszközöket, melyekkel, olylélekbenjáró teendőink küszöbén magoknak többséget szerezni kívánnak sziveskedjenek; meg nem felejtkezni róla, hogy ha e hazában kikerülendnék is a büntető igazság ostorát, mégis fogná nyomni lelkeiket s örökké nyomni azon vád mardosó súlya, miszerint leginkább cseleik s bűjtogatásaik oka azon bajoknak, mikbe az egész haza a törvénytelenül gyűjtött többség által tán döntetnék; sziveskedjenek meg nem felejtkezni, hogy a többségszerzésnek a rend és szabadság országában egyedül törvényszerű és szent eszköze a szabademberekhez illő és méltó me g g y ő z ő d é s ! B. —

BEREGSZÁSZ január 24kén: f. év és hónap 21kén rendkívüli közgyűlésre ültek össze megyénk rdeii nm. főispánhelyettesünk elnöksége alatt főleg a közinség-nyhítésmódjairul tanácskozni. Ez alkalommal a megyei szülkölködők felsegellése iránt még mult évi december 7én tartott közgyűlésünkben tervkésztés végett megbízott választottságunk hivatalos jelentésében előterjeszté, miképp mindenek előtt megtekintvén az összeírásokat 1ör: a tiszaháti járásban találtattott 3,458 éhez, munkási járásban pedig 3,094. Ezen jelentésből az tetszvéni ki, miképp a burgonyarothadás s több évi rosz termés következtében a munkási és felvidéki járás felsőbb részén levő lakosság azon szomorú helyzetben létezik, miképp élelemhijány miatt éhenhalástól félni lehetne: ámbár a legjobb fejedelem kegyelmétől 5 évre kamat nélkül illy czélra kölcsön nyert 5000 pft a megye rendelkezésétől függ, de a mennyiben a fenforgó körülményekhez képest ezen összeg általa szükség fedezve távol sem lenne, ez aggasztó körülmény a törvényhatóságnak gondoskodó figyelmét teljesen igényletbe veszi. Minthogy tehát a sürgető gondoskodást igénylő szükség valósággal létezik, törvényes eszközök azonban melyek által segíteni lehetne, hijányzanak, a kívántató pénzmennyiség beszerzésére nézve a rr. egyedül a vagyonosabb osztálynak erkölcsi kötelesség-érzetére támaszkodhatván a szabad ajánlás útját olyképp tűzik ki, hogy a kívántató élelmi szerek beszerzésére szükséges 6000 pftnyi összeget azért is, hogy a kölcsönös viszonzosság és a kellő arány az ajánlók közt megtartassék, Gulácsy István számvevő a legutolsó or.ggyűlési költségek kulesa szerint kivétvén, és a szakaszok szolgabíráinak mielőbb kiadván ezen kivetés szerinti befizetésre a szakaszbeli sz.bírák mindenkit személyesen szólítsanak fel s a beveendő pénzmennyiséget Gecsey György főpénztárnoknak mielőbb nyujtsák be. Teljesen meg vannak ugyan is a rr. győződve, hogy akkor, midőn polgártársaiknak az éhenhalást rettentő kinaítói megmentése forog kérdésben, kinek a teljesítés hatalmában áll, segedelmezését jobb érzésű kebel megvonni nem fogja. — Ezen rendelkezés által azon-

ban, hogy a kivetésnél többet, vagy kevesebbet adni ne lehessen, nem záratik ki.

Megbizatnak továbbá ugyancsak a szakaszbeli szolgabírák, miképpen vagyonosabb polgárokat s adózókat is adakozásra szólítván fel legesekélyebb mennyiségben nyujtott természetvényeket is fogadjanak el; hogy pedig az előforduló szükséghez képest rögtön czélszerű intézkedések tétethessenek, m. alispán Buday István elnökle alatt Freyseyn Dániel, Gecsey György, Balogh Ferencz bírák, Horváth Alajos és Guthy László tisztialügyészek Munkácson összeüelendő állandó küldöttségi minőségben teljes intézkedési hatósággal felruházva kirendeltetnek. — Kötelességökbe tétetik tehát a járások fő és alszolgabíráinak, miszerint az előforduló szükség eseteit a választványnak jelentsék be s rendeleteihez képest intézkedjenek. Egyéb-iránt pedig általános elvül tüzetik ki, miképp segedelemben egyedül ollyasok részesülhetnek, kik semmi vagyonnal nem bírnak, dologtehetők pedig csak munkateljesítés mellett; ugyanazért az illető szolgabíráknak kötelességökbe tétetik, miképp szakaszaikban a magányosaknál előforduló napszám-szükségeket a választványnak jelentsék be, hogy ez ahozképest intézkedhessék.

Ollyas esetekben, hol dologtehetők részére a választvány előlegezéseket rendelt, ha később magánmunkát teljesítenek, e munkálatok díjaiból az előlegezések megtérítendők lesznek. Magánmunka nem léteben közmunkára is alkalmaztassanak a dologtehetők. — Küldöttségi elnök másodalispán egyszersmind megbizatik, hogy ő es. k. felsége által ajánlott s a t. ujlaki sóháznál létező 5000 pforintot felvevén Gecsey György főpénztárnokhoz kezelés végett tegye által. A rákosi katonai raktárt illető jelentésre nézve, miután a kiürült raktárnak adózóink jelen szomorú helyzetében új kivetés általi megtöltését remélni nem lehetne, az első alispáni hivatal az illető egyedekkel együtt megbizatik, hogy a katonaság zab- és kenyérrendeletére nézve, árverést hirdessen s azokat ez uton szerezze be. A nm. helytartó-tanács pedig a körülmények fölterjesztése mellett tiszteletteljesen megkéretik, miszerint ezen zab és kenyérrészletekért fizetendő mennyiségnek a hadiszámtételben beszámítatását kieszközölni egyenes méltóztatssék. — Utóljára pedig a választvány azon véleményét illetőleg, melyben a Tiszaszabályozásnak e megyébeni megkezdését kérelmezve a nm. m. k. helytartó-tanácsához és nm. Széchenyi István grófhoz feliratot javasol; minekutána a tiszaszabályozási ügy többé ugyan azon téren, melyen a társulatok keletkezése alkalmával ezen megye részéről is örömmel üdvözölteték többé nem állana(?) miután az illetőkkel semmi tervezetek nem közöltettek s miután végre a létező tervezetek minden által, ki a Tiszafolyamot csak egy évig is állandó figyelemmel kísérte, o l l y a n o k n a k ismértetnek, melyek e megye lakóira nézve káros hatással lennének inkább, mintsem reméllt eredményeket nyujtanának sat. *) ezen okoknál fogva a választvány erre vonatkozó javaslatát el nem fogadjuk. Egyébiránt a vizskafizetésre nézve a választvány véleménye elfogadtatik.

ERDELYI ORSZÁGGYÜLÉS. XXIV. országos ülés jan. 16kán, Marosszék e. köv.: Azon kérdés levén szőnyegen: rendezett vagy képzeleti urbért akarnak e a kk. és rr. elfogadni? e kérdés megfajtását, az urbér definitiójával kezdi meg. Ugyanis az urbér olly rendszabály, mely a) a földesur és a földész közti viszonyt határozza meg; b) a közállomány fenállására megkívántató évenkénti jövedelemnek, az adónak alapját teszi. Mely minőségéből az urbérnek világos levén az, hogy ezen rendszabály a még fenálló országos törvények szellemében csak paraszttentumokra illeszthető, nem tudja fenállni törvényinkkel összehangzólag megfogni, mikint lehetne az urbérnek helye a nemes székely nemzet földjén, ugyanis: 1) a székely nemzet igazgatás formája monarchico-aristocratico-respublicai. Egy törvényes fejedelmet ismer, s hiven tiszteli; de magának a nemzetnek tagjai mindnyájan egyenlő joggal bíró nemesek. A székely valamint nemességét, egy földjét sem kapta ajándékba senkitől, mert ő régibb a magyar trónusnál; hanem mint senkitől sem kapott földet a rengetegek mélyiből felfogta, s vitéségével ezer éven keresztül mai napig meg is tartotta. Nemességét pedig a magyar nemzetteli e-

*) Ha így van csakugyan a határozat, mint azt nem rendes tudósítónk jegyzőkönyvi kivonatban megküldi; ha Berreg megye ts rendei csakugyan kimondották ezt, akkor tisztelet becsület a megye ts rendeinek, de a nyilvánosság útján közrebocsátott adatok szerint sem lehet, hogy a tiszavölgyi társulat működéseiről illy vélemény mondassék ki, mert ennek minden alapja hijányzik. Egyébiránt ez igen sajnálatos jelenség tán az illető társulat komolyabb figyelmét fogja magára vonni, s mi nem akarunk elsőként lenni, kik egy nagyszerű ügy iránt illyképp nyilvánított véleményt igazítsunk; bevárjuk, míg azt a közelebről érdekelt teendik.

S z e r k.

gyesüléstől kezdve, mai napig minden magyar király s fejedelmek elismerték, s a hazai törvények sok helyen hangosan hirdetik. Ős erdőkől fogván fel lakhelyüket, nem hódolás útján bírák s igy hűbéreseik nem is voltak, kik azután paraszt nevet vehettek volna magukra, hanem ótalmaszták magukat mint katonanemzet önmagukra hagyatva; s ez elvitázhatlan historiai joguk. Most bir ugyan a tehetős rész colonialis telkeket, de ezek csak a nemes primipilus és paxidariusoktól szerzett nemes telkek (curiák) levén, adó alapjául nem vétethetnek s az ezeket bíró székelyek, csak is hasznobérlőknek tekinthetők. De 2) törvényes jogunk is hangosan szól az urbér ellen. Tisztán mondja ugyan is H. k. III. r. 4. czime: „siculi sunt nobiles privilegii a t i ; ” sat. De továbbá 3) a H. k. I. r. 2. czime azt mondja: omnes Domini Praelati, Barones et caeteri Magnates, atque nobiles ratione nobilitatis et honorum una, eademque libertatis, exemptionis, et immunitatis praerogativa gaudent, nec habet dominorum aliquis plus, nec nobilis quisquam minus de libertate. Mellyből tisztán láthatni, hogy a szegény egy házhelyet bíró székely az ő keskeny telkét s néhány hozzátartozó szántóföldjét éppen azon joggal bírja, mint a vármegyei nagy birtokos ur nagy kastélyát, és szentül egyszerre alig befogható láb-földjeit. Továbbá a szőnyegen fekvő urbéri tárgy tagosítással levén összeszövő, annak székely földre nem alkalmazhatását következőkben adja elő: a) a székelyföld általában véve tömérdek szalagszerű keskeny földre felosztott, hasított szabad föld s legalább az egész nemzet keblében létezik 10 ezer egyed, kinek, 6—8 vékányi gabonát termő földjénél több nincsen. De bir a jelenben lakó falujának szabad levegőjével s ott marhákat, legalább két lovat tartva a természet nagy istállójában, fuvaros kereskedéssel összekötve gazdaságát, szabadságát fen tudja tartani családjá és a haza hasznára s ha a közállomány felszólítja, fegyverrel is tud előállani a hon ótalmasztására; de ha tagosítás által a legelő jótékonyágától elzáratik, elesik marhatartása, elavul fuvarozása, pénzszerzethetése, mert 6—8 véka férő földje chinai falaktól levén körül övedzve, arról magát s családját eltartani nem képes, ha paradicsom földjén adják is ki neki 6—8 vékás földjét, vagy ha contignatiókra rakja is azt. S mi lesz ezen lépés végeredménye? Az, hogy azon 10,000 kevésbirtoku székely nem élhetvén el kevés örökségéből, urbéri telkekre lesz kénytelen költözni, vagy azt sem találhatván, a szomszéd oláh honba vándorolni, s a már is kevésre apadt magyar nemzetből, a nyelv által is maradékban örökre elszakadván, a közállománynak felszámíthatlan károkat okozni. S kérdi szőly: helyes e a legislationnak olly rendszabályt teremteni, mely a proletariusok számát egyszerre nagyra növelje s a hon gyermekeit idegen tartományokra izzé? Szőly nem-mel felel. b) Ezen tagosításnak csupán a magyar és székely földeken leendő végbehajtására a bizottság felszámítása szerint is szinte 4 millió p. frt. kívántatván, e roppant pénz honnan tudnák a mérnök uraknak megfizetni a szegény székelyek? És végre 3) a tagosítás czélra sem vezető; mert osztályok házasságok útján 10—20 év alatt minden tagosítás összebomolván, éppen ott lennének, hol jelenben állunk sőt még hátrább a sok határjegy összezavarodása miatt, s így azon 4 millió czélszerűtlen fecsérés lenne, a mit pedig szegény nemzetünkől távoztatni szükséges. Melly elősorolt okai ha elégségesek nem volnának a kk. és rr. előtt arra, hogy a tagosítással kapcsolatban tervezett urbértől a székelyföld felmentessék, azon határozatokra nézve ovást jelent előleg s utasítása értelmében tisztelettel megkivánja, hogy ovása éppen ollye elibe juttassék pro finali decisione.

A r a n y o s s z é k e. köv.: Mind a mellett, hogy székely földön nincs jus regium, nincs hűbéri viszony, küldőji az urbért nem ellenzik; de kötelességévé tették szőlynek, hogy a székelyföldre nézve csak némi megkülönböztetéssel fogadja el, mely iránti nézetit annak idejében előadandja. Mi a szőnyegen levő kérdést illeti, minthogy küldőji az urbér által hozandó áldozatot csak birtokrendezés által vélik pótolhatónak, a megyékre rendezéssel kapcsolt, székelyföldre nézve ellenben képzeti mértékszerint urbért kívánnak, csakugyan olly kötelező törvény mellett, hogy a melly helységben a birtokosok többsége rendezést kíván, megtörténhessék. Szamosújvár e. k.: rendszerezett urbér mellett szavaz. Udvarhelyszék e. köv.: Küldőji nincsenek az urbér ellen. A rendezést illetőleg pedig szavaz e mellett s ennek végrehajtásaig ideiglenes törvények mellett. Háromszék e. köv.: Az urbér tárgyában teendő minden nyilatkozatát azon vezérelyre kéri visszavávitni, miszerint a székelyföld adó alapja nem lehet. Utasítása értelmében rendezéssel kapcsolatos urbért kíván olly helyekre, a hol létesíthető, másutt képzeti mérték szerintit. Egy gr. kir. hiv. Doboka köv. által elősorolt okoknál fogva nem pártolja a rendezéssel kapcsolatos urbért; de külön commassationalis törvényt igen. Marosszék e. köv. a statusquo mellett sza-

vaz. Vizakna, S. Szentgyörgy, Sz. Udvarhely követei a' r. bizott. munkálatát pártolják.

Elnök: Az idő elteltén, a' tanácsk. folytatását következő ülésre halasztja.

XXV. Országos ülés, jan. 19kén. Jegyzőkönyv-hitelesítés után a' tegnap félbenzakadt tanácskozás fonatát Kolozsmegye e. követe fogta fel. A' rendsz. biz. munkálatában, úgy mond, az urbér rendezéssel kapcsolatban van javasolva. A' rendezés két eszmét foglal magában: egyik a' tagosítás, másik az urbéri telkek rendezése. Küldöji a' ketőt együtt nem pártolják, főleg hosszadalmasság szempontjából, hanem külön igen. Pártolják küldöji továbbá a' tagosítást is, csak hogy nem kapcsolatban az urbérrel. Krasznam. b. követének küldöji azon előnyökhöz, melyeket a' r. bizottság az urbéri rendezés mellett felhozott, sorolják még azt is, miszerint általa az adó alapja tisztába lenne hozva. Azonban sietség tekintetéből az urbér behozatalával egyszerre nem kívánják országos felmérést, hanem azt, hogy jelenleg az urbéresi tartozás arányossá tartsák az urbéres kezén levő földhöz; később azonban országos felmérés is történjék. Dobokam. b. főisp. A' tagosítást 's ezzel együtt járó rendezést pártolja, de úgy, hogy mint az örökváltságról is nyilatkozott, ne legyen kényszerített. Alsófejei főisp. A' tagosítást, mint törvények lelkéből folyó üdvös eszmét pártolja.

Zarándm. főisp. Kényszerített rendezést nem pártol, mert sok időbe 's költségre kerül; mert nincs reménye, hogy a' kormány a' költséget elvállalja; mert a' nép szerfelett ragaszkodik földéhez. Torda- és Hunyadmegyék havasos részeiben a' jobbágy örökségének nevezi telkét 's ollybá nézi mint tulajdonát, a' földbirtok pedig legfőbb biztosítéka a' közállomány nyugalmának. A' kk. és rr. első teendőjének tehát azt véli, hogy határozzák meg: mi egy egész telki állomány, és mi utána a' szolgálat. Ne mondják ki, hogy 1/2 vagy 1/4 telkek alakíttassanak, hanem a' végrehajtó bizottságnak tegyék kötelességévé, hogy a' szolgálat mennyiségét szabja az urbéri állomány mekkoraságához 's földet csak azon urbérestől vegyen el, ki egy egész telki állománynál többet bír 's az ezen fölőleg után eső szolgálatot nem kíváná teljesíteni. A' telkek egyenlősítését nem pártolja.

Hunyadm. e. köv. a' kényszerített rendezés ellen szavaz. Emli a' földhöz ragaszkodást 's létesíthetlenséggel határos akadályokat ott, hol csak 10 birtokos is van egy helységben. Azonban permissiv törvényt, merőben külön az urbértől, pártol. Tordam. e. köv. a' kényszerített rendezés elleni már említett okokon kívül, példára hivatkozik, hogy midőn a' földesur commassálni akart, urbéresei azon évben nem vetettek. A' tagosítást, külön, pártolja; azt sem ellenzi, hogy az e' tárgybeli törvény egyszerre terjesztessék fel az urbérrel. Telekegyenlősítést (adaequatio) nem akar; hanem adjustatiót olly értelemben, hogy a' melly urbéresnek egy egész telki állománynál többje lenne, vegyék el tőle. Dobokam. k. azon okoknál fogva, melyeket követársai már elősorolt, képzeti mértékszerint urbért kíván. Felsőf. e. k. kényszerített rendezést, mostani helyzetünkben, bármily fontos okoknál fogva is, nem pártol. Küüllő m. gr. köv. sem kényszerített rendezést, sem adaequatiót, sem adjustatiót nem pártol, csupán tökéletes statusquo-t.

Egygróf kir. hiv. kéri a' rendeket, hogy a' rendezést legalább azon értelemben, mint Dobokam. nyilatkozott, fogadják el.

M. Vásárhelyi k. képzeti mértékszerint urbérre szavaz; mivel a' hosszas rendezés végrehajtásig jöhet létre olly intézkedés, melly miatt a' rendezésre fordított költség füstbe menne. Bereczk. e. k. rendezést urbérrel kapcsolatban nem, de tagosítást külön pártol. Tordam. m. köv. fejtegetvén, miszerint bármely üdvös institutio hajótörést szenved, ha a' nép nincs reá megérve, a' kényszerített rendezés ellen és így Doboka főisp. véleménye mellett nyilatkozik. Egy kir. hiv. gyakorlati védvekkal mutogatja a' tagosítás üdvös 's nem is épen olly szerfölött kétséges, más felől a' képzeti urbér ezélszerűtlen létét. Mindazáltal, mivel a' többséget dobok. főisp. véleményéhez látja hajolni, ő is oda szavaz.

Középszolnok e. köv. a' Felsőfejei által felhozott oknál fogva képz. mértéket kíván. K. F. e. k. mivel küldöji tagosítás 's ósiség-eltörés szorgalmazását is kötelességévé tették, a' rendezett urbért pártolja. Ujegyházi s. e. k. köv. képz. mértéket pártol, mivel a' rendezés költséges, fizetéshez pedig nem vagyunk szokva 's mivel, úgy mond, külföldi példák szerint, anyagi reformokban többet kell bizni az érdekeknek szabad akaratára, mint kényszerítésre. V. Hunyadm. e. k. pártolja dobok. főisp. Sokan pártolják. Zilah e. k. az 1819ki urbért és összeírását pártolja, olly hozzáadással, hogy a' mennyiben változtak a' körülmények, kijavíttassék. Háromszék urbért képz. mérték szerint; de tagosítást is, külön. Aranyosszék e. k. azon véleményt czáfolja, miszerint

a' rendezés míg ósiség létezik in practico. Szerinte egy rendezés előtt készített földabrosz mindig kimutatná a' mostani statusquo-t és így a' zálogos jók legfőjebb elcsereáltnek a' rendezés által; azonban a' cserélt birtok a' cserébe adottnak természetét öltvén magára, hasonló mennyiségben és minőségben lenne visszaváltható. Sokan: enunciatio! Fogarasi pártolja dob. főisp. Köv. e. köv. csudálkozik, hogy midőn minden ember a' rendezés jószágáról beszél, még sem talál pártolásra. Némely ellenvetésekre felel. 20—23 év, úgy mond, percz egy nemzet életében. Pénzt jobb célra soha sem adhatni ki, mint rendezésre. Mondják, hogy nincs. De hisz épen azért kellene rendezni birtokviszonyainkat, hogy hitelünk 's így pénzünk legyen. Egy gr. kir. t. bír. pártolja Kóvart. Alsófejei e. k. következő javaslatát ajánlja a' kk. és rr. figyelmébe. Mondják ki, miszerint 1) az urbér halaszthatlanul szükséges behozatalát orsz. felméréstől feltételezni nem lehet; egyébiránt kimondják 2) hogy az urbér behozatalakor számbavétel sem a' földesurak, sem az urbéresek többségét nem fogja semmi esetre elrekeszteni a' birtok-elkülönítésnek tagosztály utjáni eszközésétől, mi nem kevésbbé van az urbéresnek, mint a' földesurak érdekében; ugyanazért a' javaslat tekintetéből mulhatlannak tartják a' kk. és rr. e' részben is urbéri tárgyalásaik között magarendén hozandó külön törvény által intézkedni; 3) az urbéreségek számbavétele alkalmazásáról és módjáról maga rendén fognak a' kk. és rr. tanácskozni, miután azon kérdés: mi az urbériség? tárgyalva lesz. (Sokan pártolólág felállanak.)

Szebenszék e. k. képz. mértéket, a' tagosításra nézve pedig a' dob. főisp. javaslatát pártolja.

Elnök önmaga kimondja az alsófejei indítványt határozatképen, a' mint egyik számunkban közölve volt. Dobokam. e. köv. kijelenti, hogy küldöji rendezéssel kapcsolatos urbért nem kívánják; rendezési permissiv törvényt külön, igen; de a' tagosításnak ellenmondanak.

XXVI. országos ülés jan. 28kán. Miután az előbbi ülés jegyzőkönyve hitelesítve lón, orsz. elnök önmaga jelenti, miszerint közelebbi ígéretéhez képest az új itélőmesterek levén fölesketendők, erre nézve a' kir. kormányzékot be kellene várni. A' kir. kormányzék megjelent. Mire kormányzék felolvastatja az itélőmesterek megerősítéséről szóló k. k. leiratot. Felsőf. e. k. Igen rövid észrevételt kíván tenni a' felolv. k. kir. leiratra. Miután, ugymond, ő flge jelen megerősítésében mind a' kk. és rr. szózat többségére, mind pedig a' vallások illetőségére tekintettel lenni méltóztatott, e' feletti örömeiket jegyzőkönyvileg fejezzék ki. Mivel pedig a' törvény minden országgyűlési fontosabb irományt közzíratra rendel adatni, az itélőm. collationálisokkal azonban ez nem történt 's csak azon nem helyes közlésmódra voltak a' kk. és rr. utasítva, hogy a' collationálisokat itélőm. ö mlguknál nézzék meg: ez okból szóló, ha bennök netalán olly kifejezések lennének, melyek törvényinkkel meg nem egyeznek, ellenük óvást jelent. Következett ezután a' collat. felolvasása 's a' felésketés. —

Krasznam. e. köv. ekép szólott: Mielőtt a' napi kérdés feletti tanácskozás megkezdtenék, egy indítványt kíván a' kk. és rr. elibe terjeszteni. A' testvér nemes Magyarhon fájdalom nagy halottat kísért néhány nap előtt a' sir nyugalmába, nagyobb királya után a' nemzet életében nem tisztelt, halottaiban meg nem könyezett. Igen ama nagy férfiú, kinek életéhez annyi szép remény csatlakozott 's megmaradásaért egy nemzet könyörge fel istenéhez, ki a' közállomány hajóját Európa legzivatárosabb korszakában szirt és örvény között erős karokkal átvezette, megmentve, azt mély belátással, széles tudománnyal 's pártatlan eréllyel felszádazon át kormányozta, ki érteni az idő lelkét, ismerni a' nemzet jellemét, megnyerni bizodalmit, szeretetét 's mindezeket boldogítólag felhasználni egyiránt szerencsés mint nagy vala, e' nagy férfiú: lotharingiai József a' nádor nincs többé a' magyarok közt! szelid lelke felszállott dicsőült atyjához, elbeszélni: mi szép, mi nagy-szerű jövendővel vezetete szembe a' felifjadó nemzetet.

Nem sorolom fel érdemeit, e' nagy mű nem az én tárgyam, azokat a' történet múzaja jegyzi; én csak a' fájdalom érintem, mellyel halála a' nemzet keblét eltölté 's melly hazaszerte olly általános leverő; igen igen, Kárpát bércezeitől Adria hullámaiig, Pozsony véghatáritól Vas-kapuiig fájdalom és bánat szomoruhangja vonul át, felnyögve, panaszolva a' vesztés nagyágát, és...és tk. kk. és rr. e' nagy haza bánatánál kebleink érintetlen maradtak? hisz ama hon Erdéllyel együtt mondotta egykor magáénak a' nagy Hunyadiakat, és Erdély Magyarhon szebb részeivel együtt írta alkotványunk fénylappait, egy nemzet vagyunk a' két hazában, közösek öröm és bánat, vesztés és nyereség, bukás és felemelkedésben; Magyarország ereje, fénye, boldogsága, a' mi erőnk, fényünk, boldogságunk, az ő élte föltétele a' mi életünknek és az ő utolsó

véritése a' mi szívünk végdobbanása. Egyesülésre int a' haza nemtője, egyesüljünk vele most a' bánatban, hogy majd 's bár minélelőbb soha el nem válandó kapesok közt szorosabban egyesülve élvezhessük örömeit 's boldogságát is. Szerény indítványom, miszerint e' testvér nemes honfájdalmábani részvétünk méltó ünnepies kijelentése végett egész országos testületileg jelenjünk meg k. biztos ónmagánál, ki azt ő felségének följelentse.

Ezen általános helyeslés-követte indítványra kormányzó önmaga kijelenté, miszerint a' nm. orsz. elnök ur értesíteni fogja kir. biztos ó exeját a' kk. és rr. ezen határozatáról. —

A' kormányzék eltávozván, orsz. elnök önmaga jelenti, miszerint ő flgének egy intézvényénél fogva Pócsa János, b. Incedi Zsigmond, Földvári József és Gencsi Ignác kir. hivatalosakká lónek kinevezve. 'S most felszólítja a' kk. és rr. et, a' napirendül kitűzött urbéri 1ső javaslatához szó-lásra. Egy gr. kir. hiv.: Mikor az urbér van kitűzve, azt hisz, nem vét a' napirend ellen, ha indítványozza, hogy mielőtt a' kk. és rr. az urbér érdemleges tárgyalásába boesátkoznának, határozzák el: az egész országra általános kiterjesztendő urbért kívánják e' alkotni, vagy pedig némely helyekre nézve kivételesen intézkednek?

Elnök: Illy határozat előleges kimondatását teljességgel nem tartja szükségesnek. Véleményét a' m. gr. ur előadhatja urbér-tárgyalás közben. Igen megzavarná a' tanácskozást, ha a' kk. és rr. előre határoznák meg, hogy például Alsófejei, vagy Háromszékbe, vagy más törvényhatóságba lehet e' milyen urbért behozni. Maros-szék e. köv.: Miután az orsz. biz. munkálata az urbériség-meghatározásban általános szól az egész országról, küldöji szoros kötelességévé tették, hogy mielőtt az urbér érdemleges tárgyalása megkezdtenék, külön t. cikket eszközöljön az iránt, hogy székelyföldön urbérnek helye nem lehet. Kéri azért önmagát: méltóztassék e' tárgybeli indítványának sort adni.

Elnök: Megadta már a' sort midőn a' kérdést kitűzte. Midőn a' köv. ur előadja nézeteit az iránt, mit tart urbériségnek a' vármegyéken, egyszersmind arra felelhet: hát székelyföldön mi urbériség.

TÁRSULATI ÉLET.

A' PESTI TAKARÉKPÉNTZÁR. Pestmegye pártfogása alatt álló takarékpénztári egyesület mult hó 24én tartá közgyűlést a' nagy teremben, hol a' pénztárnak 1846ik éven általi állapota következőleg mutatott ki:

A' közpénztárnak teherállása 1846dik évben következőkben öszpontosul: 1845 év végével fennmaradt teherállás: 2,056,518 fr. 42 kr.; az 1846ki 5% befizetések: 1,033,629 fr. 25 kr.; a' 4% befizetések 827,005 fr. 23 kr.; 's végre a' 6% bevételek: 139,789 fr. 9 kr.; ezen befizetések egész összege tesz: 2,000,423 fr. 57 kr.; az előbbi év maradványát hozzá adva pedig tesz: 4,056,942 fr. 39 kr. Visszafizetett betételek, ezektől járó kamatok, 's a' tartalékpénztárba áttett évi kezelési jövedelem: 1,505,089 fr. 20 kr. Az egész teherállás 1846 végével maradt 2551853 fr. 18 kr. Ezen summából levonva a' kölcsönök öszletét marad készpénz 98,963 fr. 48 kr.

Vagyonállása a' pénztárnak: kikölesönöztetett 6% tőkék statuskötelezvények- és aranyakra: 64,650 fr. 10 kr. Eszterházy sorsjegyekre 22,418 fr.; pesti magyar kereskedelmi bankrészevényekre 18,020 fr.; váltókra 335,372 fr. 51 kr.; nemesi ingatlan javakra 1,183,203 fr. 30 kr.; pestbudai házakra 557,798 fr.; tulajdon joggal bíró szabad m. városi lakosok ingatlan vagyonaira 240,130 fr.; kiváltságos és közpénztárral bíró községeknél 14,000 fr.; pestmegyei jobbágytelkekre 17,297 fr. Összesen: 2,452,889 fr. 31 kr. készpénz összege: 134,949 fr. 46 kr.; tehát az egész öszlet: 2,587,839 fr. 17 kr. A' tartaléktárba áttett kezelési jövedelem 35,985 fr. 58 kr. Ekép 1846-ki dec. 31én ezen pénztár egész vagyonállása tesz: 2,551,853 fr. 19 kr.

A' tartalékpénztár állapota pedig következő: (ször) Bevételek: alapítókamatok 19,782 fr., gyámolói adakozások és ajándékok 169 fr. 34 kr.; díjak: 2549 fr. 58 kr.; a' 6% kikölesönöztött tőkéktől fizetett kamatok 3151 fr. 43 kr.; a' 6% folyó várandó kamatok: 1085 fr. 53 kr.; kezelési jövedelem a' közpénztárból 88,932 fr. 18 kr.; 1845ről husz darab intézeti alapszabály eladásából 3 fr. 20 kr.; összesen 115,674 fr. 46 kr. — A' kiadások: nemesi ingatlan javakra 4860 fr.; pestbudai házakra: 2550 fr. tulajdon jogokkal szabad mezővárosi lakosok ingatlan vagyonaira 6600 fr.; pestmegyei jobbágytelkekre 54275 fr. 30 kr. összesen 68,185 fr. 30 kr. Igazgatósági tiszteletdíj, tisztviselők, és szolgák fizetési 4767 fr. 30 kr.; kezelési költsége 1665 fr. 58 kr.; 6% folyó várandó kamatok 1085 fr. 53 kr. összesen: 7519 fr. 21 kr. A' kiadások egész öszlete 75704 fr. 51 kr. melly összeget a' főnebbi bevételből (115,674 fr. 46 kr.) levonván, marad készpénz a' pénztárban 1847re:

39,969 fr. 55 kr. — Az intézetnek tulajdona pedig ugyan ezen évre áll 108,155 fr. 25 krból p. pénzben.

A közgyűlés ugyanez alkalommal az inséggel küzdő nép fölségelésére tartaléktárból 1000 pfrtot határozott kifizettetni.

BUDAPESTI NAPLÓ.

Sok hatalmas uraság lakja e kerek földet tagadhatlan, de hogy mind megannyi földi hatalmasság közt legirgalmatlanabbul regnáló uraság sok házi ur; ez még tagadhatlanabb, Korlátlan terjedelmű uralkodásuk mivolta és az ő de-liberatumaiktól nincs fölebb hivatkozás sic volo, sic jubeo, az ő aranyos jelszavuk; mi pedig tánczolunk, a mint ők fütölnek. Es pedig ugyan sokszor és ugyan nem szépeket szoktak ám fütölni, épen nem ismerni bennök a magyar nótára, mert a refraine minden versnél: „fűsz.” A b. utcán lámpát egygyel szaporítják; ürügy: valamennyi uteza házi uraira nézve a házbért 5 procentóval fölebb rugtatni. — A cz. utcát kövegni akarják; ürügy: másik 5 pct emelésre; — a v. utcát öntözik, — az újépületnél fákat ültetnek, — a dunapartira szemetet hordanak, — ez mind megannyi alapos ok a lakbér-felemelésre, sőt uram bocsá, mint ezt egy érdekes lapban olvastuk: még a német színház szerencsétlen tűzbejöveteleiből is azon tanulságot meríti egy némelyik: hogy a 200 flos házbért jó 20 fital öregbitse. Ehez csak értenének az ilyen jó urak, maguknak nem igen lehet magukra panasza; de ha arra kerül a sor, hogy zselléreknek a kialakított kényelmeket megszerezéék, hogy lakásait jó rendben tartásák: bezzeg nagyot hallanak akkor! Legközelebb egy bizonyos házbán, egy köztisztelőben álló férfiu, ki házi urának azon kényelemért, hogy számára az erkélyt használható állapotba tétesse, évenként 50 igazi forintot fizetett a házbéren felül, két évig nem bírta rá menni, hogy e kívánata foganatba vétessék, miglen végre is sok csúrés csavarás után megadták neki a módját, de oly módra: hogy megessett volna rajta szive még a krimi kozáknak is. Perse: hogy a házi ur kövér ember, de még persébb: hogy lakosai meg soványak. De hát mit tegyen az ember velük! ott hagyja őket? pogányabbra talál, cseherből vederbe!

A napokban szemünk láttára csiptek meg egy ember-séges embert a párisi utcában, kinek csak azon egyetlen egy gyarlósága volt, hogy a mint Pozsonybul eljött, más valakinek 20 ezer forintja vele együtt szinte eltalált jóni. Az a más valaki azonban, ki neki történetesen sógora, nem találta tréfára venni a dolgot, hanem utána eredt és lefoglalta az eltűnt és tetétét kemény zár alá, nem is volt szép tőle, hogy el sem bucsuzott édes sógorától.

Egy fontos vegytani kérdést intézünk a tisztelt pék urakhoz: vajon a legyek, szalmaszálak, lószörgubanczok, széndarabkák, fenyűforgácsok, papiros és rongyfoszladékok, nemkülönbön a kövecsek, kőporhulladékok s több efféle ártatlan portéka, kellekei s ingredientái e tésztnak? vagy csak azért szoknak a zsemlyékbe süttetni, hogy szaporítsanak? Mai nap már majd minden zsemlyét meg kell az embernek vizsgálni, mint a tulért cseresznyét: hogy termelt é benne Gáspár, pedig az csak különös szoktatás: hogy az ember először keresse a zsemlye máját és veséit, azután haraphason belé. Mi nem tudjuk: így kell é annak lenni? a tisztelt urak talán jobban fogják tudni?

A nemzeti színházban egy bizonyos földszinti páholy bérelőinek azon szeretete méltó szokásuk van: hogy midőn a darabot második felvonás alatt ott hagyják, rendszeren az ajtót is nyitva hagyják, mellyen azután tódul be a szél a sok megkalaptalanított fejre, a meddig neki tetszik. Pedig nem sok költésbe kerülne am azon dicsérettel említett urifamiliának egy kapust tartani, ki a páholy-ajtót utánok rendszeren becsukja. Az különben mi magunk is ismerjük: hogy egy egész közönség iránt figyelemmel lenni, minden ajtót becsukni, a mit az ember kinyitott, nagyon is lateiner gondolat volna, hanem a kapus mind ezt kípótolná, ne vegyék rossz néven a jó tanácsot.

Az iparegylet tánczvigalma a véletlen szerencsétlenség (a színházépület leégte) miatt mult keddről elmaradván, hir szerint jövő vasárnap fog megtartatni. — Idei vigalmink szörnyen halványak, ez az év igen szomorun indult, — bálrendezők, ékszerészek, kalmárok, varrónók, zenezők és tánczmesterek vakarják fejüket, mindenik, tudnillik, a magáért és van is okuk rá.

Multszerdán adatott a nemzeti színházban „Ernani” új opera Hollóssy Kornélia jutalmul. Ujabbán értesülve hirdetni kötelességünk: hogy a tisztelt kisasszony jövedelme felét szinte odacsatolta az igazgatóságul a károsult német színészek fölségelésére szánt összeghez. Ez megint oly szép tett, hogy az ember csak kissebbtől, ha dicsérni akarná.

Nem tudjuk: részeseül é más is azon élvezetben, mellyben mi szoktunk részeseülni rendszeren minden operai előadás-kor. A tatár odához vagy három jó családból való civilisált vadembert hátunk mögé, kik ugyanott, t. i. hátunk mögött, az egész operát végig kornyikálják, van kinja illyenkor a szegény két tűz közé szorult békés polgárnak, mikor egyik előlről, másik hátulról operát a fülebe. De oly pogány is akad, ki ha egyebet nem tehet, fütökösével veri a tactust ártatlan szomszédok tyukszemei nagy mulatságára. Ugyan nem jó volna é, ha ezen jó urak, ki hegedüt, ki cimzalmot, ki klarinetet hozván magával, együtt dudálnának, furuglyáznának és tamburálnának a zenekarral? vagy még jobb volna, ha ezen jó urak érezvén magukban ellenállhatlan természeti szükségét az énekelhetnékségnek, cum honore félremennének s odakünn kiürítvén magokból a kikívánczó dallamokat, úgy jónének ismét vissza. Az indítvány pártoltatásra számít.

Nota bene: igen szép idő van. Az * i kalendárium szerint az egész héten igen szép derült, tartós, változékony, hófergeteges és állandó, hideg, szeles és esős napokat várhatunk, vagy jó idő, vagy rossz idő, valami de lesz.

Folyó évi február 23án volt nemzeti szinigazgató Bartay Endre családja fölségelésére a városi nagy redout-

teremben nagy szavalati, énekes és zenészi hangversenyt adand; mellyben a nemzeti színház orsz. főigazgató engedelmével, a fenemlített orsz. intézet tagjai u. m. Lendvayné és Schödelné asszonyok, Laborfalvi Róza és Hollóssy Kornélia kisasszonyok, Egressy Gábor, Fánegy, Wolf, Füredy urak stb. által s más kitünő művészek közremunkálásával, több mű között Bartay Endre egyházi magyar, dramai s végül Árpád népe című legújabb szavalati — melodramai karénekes zenezereménye lehető legnagyobb pontossággal fognak előadatni. A rendező program majd később fog közöltetni. ☉

KÜLFÖLD.

AMERIKA. San Salvador státusban forradalom-kísérel fordult elő, melly egész Középamerikát lángba borítaná. Ugyanis Malespin, közép Amerika nyugalomának legnagyobb ellensége, ki egyidőig Hondurasban rejtve tartózkodott, hirtelen egy nevezetes sereg élén San Salvador republicában megjelent és forradalom által kormányra jutni akart. A republicai kormány azonban közeledéséről értesülvén, katonaságot küldött elibe, s a csatában Malespin legyőzve viaskodás közben megöletett.

SPANYOLORSZÁG. Pampelonában jan. 10kén lázadás ütött ki, hadsergi szolgálatba sorozandó fiatal legények csoportosultak össze köv. felkiáltással: éljen Cabrera, a kiváltságok és Montemolin! Azóta következnek egymás után a parancsok; a kormány sergeket küldött Pamplonába az ottani őrség erősítésére. A senatusban folytattnak a válaszfelirati vitakozások. Narvaez és Mazzaredo egymásután szólaltak fel a ministerek és ezek rendszere ellen; Pidal s Isturiz védelmezék azt; különös, hogy Narvaez az ellenlék karjaiba vetette magát.

ANGLIA. Jan. 19. Victoria királynő következő beszéddel nyitá meg a parlamentet: „Mylordok és követ urak! Midőn önöket újra összegyűjtöm, legmélyebb sajnálkozással kell figyelmeket azon készlethijánra fordítanom, mellyben Irland és Skótzia több részei silylenek. Nevezetesen Irlandban a szokott népélelem vesztesége iszonyu szenvedések s betegségeket idézett elő s a halomást a szűkölködő osztályok közt tetemesen szaporítá. A gonosztettek gyakrabbltak, főleg azok, mellyek a tulajdon ellen intéztettek, s az ország némely részeiben az élelemszeri közlekedés veszélyeztetve lón. Ezen bajok enyhítésére nagyszámmal foglalkodtatánk embereket, kik egy az utolsó parlamenti ülésben elfogadott törvény értelmében díjakat nyertek. Az irlandi főhelytartó némely eltéréseket tón e rendszabálytól, hogy az embereket hasznosabbra alkalmazza s remélem, hogy ezen eltéréseket önök helyesleni fogják. Rendszabályok hoztak a szokott élelmezétségi forrásoktól legtávolabb kerületekben uralkodó közszükség enyhítésére. A kihágásokat, mennyire csak lehetett, a katonaság s rendőrség akadályoztatá. Nyugtató rám nézve annak észrevétele, hogy némelyikben a leginkább szűkölködő kerületek közül, a nép kitürése s békés hangulata szerfölött példás volt. A rosz termés Francia, Németországban s Európa más részeiben hokrosítá a nehézségeket a szükséges készletek megszerzésében. Önök feladata lesz vizsgálni: milly további rendszabályokat hozunk a fenálló inség csökkentésére. Komoly figyelembe ajánlom önöknek annak tárgyalását: vajjon idegen gabnabehozatal könnyebbitése és szabad czukorbecsátás által a ser- és pályinkaégető házabana a népség élelemforrásai nem szaporíthatók é. Némkülönbön szükség önök figyelmét Irland változatlan helyzetére fordítom. Önök minden politikai mozgalom távolletében helyes alkalmat lelendnek azon közös bajt, melly az egyesült országok ezen részét látogatja, szenvedély nélküli vizsgálat alá venni. Több rendszabály fog önök elibe terjesztetni, mellyek, ha a parlament elfogadja, a nagy néptömeg jólétének szaporodását, a földmívelés javítását s azon földhasznabéri versenynek, melly annyi sok vétéségt fogják magok után vonni. — Luiza Fernanda infanszó Montpensier hggeli egybekelése alkalmat szolgáltatá levélváltásra kormányom Francia- és Spanyolországé között. Krakó szabad status megszüntetése oly nyilvános sérelmeül tünék előttem fel a bécsi szerződésnek, miszerint ovást parancsoltam e tény ellen az érdeklött bécsi, pétervári s berlini udvarokhoz intéztetni. E különféle okirományok másolatai önök elibe fognak terjesztetni. Bizalomtellenesen remélem, miszerint a platafolyami ellenségeskedések, mellyek a kereskedést annyi időig félbenszakaszták, nemsokára be fognak végeztetni; törekvémis, összekötetésben amazokkal a francia királyéival, komolyan lesznek e czél felé irányoztatva. Viszonyaim az idegen hatalmakhoz általjánvéve legnagyobb bizalmat öntenek a békefenntartás iránt. — Követ urak! A státusküldés tervezetét előkészítetém, ohajtván a közszolgálat hatályosságáról gondoskodást, kötelek tekintettel a takarékoságra. Mylordok és uraim! Mindent előkészítetni parancsolék, hogy az utolsó parlamenti törvény, kis adóssági követelésekre szolgáló helybeli törvényéseket illetőleg, munkás-

ság s foganatba tétessék. Remélem, hogy a polgárjogok erőbe léptetését mindazon országrészben, mellyekre az vonatkozik, ezen rendszabály lényegesen elő fogja segítni. Figyelmökbe ajánlom az önök elibe terjesztendő rendszabályokat a városi egészségállapot javítását illetőleg — olylyatént tárgy ez, mellynek fontosságát önök bizonynyal méltányolni tudják. Mélyen érezve azon áldásokat, miket borus idők után sokszor a mindenható gondviselés ezen nemzetre árasztott, önök gondjára bízom ezen ügyeket azon teljes meggyőződésben, hogy tanácskozásaikat pártatlan szellem vezérleudi, s azon reményben, hogy népem mostani szenvedésin önök tanácsadó bölcsesége által segítve s annak jövendő helyzete javitva lehetend. — Este Russell lord számos pártjabeli alsóházi tagot a szokásos kabineti lakomán fogadott, mellynél ugyanazok közt a trónbeszéd ki lón osztva. —

Jan. 19kei felsőházi ülésben Stanley lord igen szelid hangon nyilatkozatá aggodalmát s ohajtásait. Sajnálta a franciaországi barátságos egyetértés megzavarását, s megjegyzé: mikép ezen megzavarás nélkül a három éjszaki hatalom alig bátorzkodandott ama kiméletlen lépést Krakó tekintetében tenni. Irlandot illetőleg, ha a kormány tulságost nem kíván, gyamolítását igéri neki; kétesben nyilatkozott azonban a gabnabevitel egészbeni felszabadítása iránt, miután szóló egy részt az országban uralkodó gabonahijányt nem oly nagyra tekintheti, millyennek mondatik. másrészt sok készpénznek az országból kiszivárgása miatt fél. Lansdowne marquis, válaszában minden egyebet felülhaladó kérdésül azon szükséglet emel ki, miszerint a népek elegendő táplálék szeresztessék. Brougham lord a spanyol házasságot illetőleg kinyilatkozatá, miszerint ezzel az angol nép mitsem gondol, s reméli, miszerint e körül az alkudozásokkal fel fognak hagyni, mik csak arra szolgálának, hogy a franciaországi szívélyes egyetértés már ugys szerencsétlenségre uralkodó megszakadása csak hosszabbíttatnék. Krakót illetőleg osztózik a trónbeszéd által kimondott nézetben, reméli mindazáltal, miszerint minden szükségtelen keserúséget és szemrehányást kerülni fognak, mert az ausztriávali jó egyetértés Angliára nézve nagy fontossága. A felirat erre még néhány tag felszóllalta után, ellenlék nélkül elfogadtatott, s más nap (20.) ő felségének a buckinghampalotában küldöttségileg átnyujtatott. —

Jan. 13kán a londoni „takácstársulat” Wilson tanácsnok elnöklete alatt fényes lakomát adott Russell lord tiszteletére. A miniszterelnök beszéde tartott a nevezett czéh zászlóján álló köv. felirat fölött: „Szójetek igazságot hűséggel.” Másnap a szabadkőművesek tanyáján számos földműves gyülekezett össze az ország majd minden részéből. Határozatott, miszerint előlküzdőjük Richmond herceget valami szép emlékekkel ajándékozják meg, mint lát-szik, mellékdarabjaul a „Cobden” adományak. Cobden most még folyvást Spanyolországban tartózkodik.

FRANCIAORSZÁG. A francia kormány hivatalos közlönye Moniteur jelenti, miszerint ő és kir. fensége Jó-zsef főherceg, elhunyt nádorunkért a francia udvar jan. 22kén öltött gyászt s azt egész febr. 5keig s így 14 napig bezárólag viselendi (a sardiniái kir. udvar 40. a bajor pedig 14 napi gyászt öltött).

A válaszfelirati páirkamrai tanácskozásban jan. 19én Broglie hg. volt a főszónok. Beszéde végén is védelmezé a kabinet eljárását a spanyol házasság tekintetében. Franciaország, ugymond, azon kötelezettségektől, mellyek Euben történtek, fölmentetett, miután Anglia Madridban Coburg hg. mellett működött. (A kamarának az előtti nap átadott angol státusirományok szerint Aberdeen gróf a spanyol kormánynak egészen szabad választást engedett, de kijelenté, miszerint Anglia a spanyol kormányt segítni fogja, ha Franciaország erőhatalommal ellenszegülne egy a királynő s nem bourboni herceg közti házasságnak. — Palmerston lord Bulwer urat egészen az Aberdeen gróftól adott eljárási parancsokra utasítá; a francia kormány ellenben azt lobbantja szemére, hogy a házassági jelöltek névsorában Coburg hget legelső helyre tette.) A herceg következő szavakkal végé beszédét: „Nem volt igaztalanságunk abban, a mi történt, legyünk oly kevésé igazságtalanok arra nézve, mi történni fog. Ne akarjuk gyanitni, hogy kedvezőbb állásunkkal vissza nem fogunk élni. Minden, a mit kívánunk, biztosítása pyrenaei határunknak. — Épen oly kevésé gondolják azonban, hogy mi sajnálnók a mit cselekedtünk. Érdekeink szellemében cselekedtünk csak, becsületünk forgott szörnyegen azokban, a miket tettünk. Szüntessük meg a személyeskedést és pártosságot, nehogy czivakodó gyermekekből álló nemzetnek tekintsenek bennünket, kik mitsem bírnak végrehajtani, kik semmi egyébbel nem gondolnak mint fehéret mondani, midőn más feketét állit, s igenleni, midőn tagad.” A szónok ismételt tetszés közt végzé szavait. Utána szolt Noailles hg., ki mint legitimista Izabella házasságát inkább d. Carlos fiá-

val szerette volna, de Anglia irányában a francia kabinet eljárás módját tökéletesen helyesli. Végül még gr Beugnot is a miniszterség mellett nyilatkozott. — Másnap 20kán Passy folytatá a spanyol házasság fölötti tanácskozást. Szóló ezen rendszabályt nem egészen javálja, mert a befolyást Spanyolországban könnyen gyöngíthetné a spanyol függetlenségi érzet megsértése. Erre Guizot ur emelkedett föl; sajnálja, hogy rekedt, miután annyi sok mondanivalója van s emélfogva elnézésért könyörög. „Politikánk, folytatá ezután, nyilvános volt, mentes minden határozatlanság s homályosságtól. Az elv köztudomású volt: a spanyol koronának nem szabad a Bourbonházából kimennie, ezt kívánja Franciaország becsülete s biztossága, valamint az európai sulyegyen. Berlin, Bécs, Londonban s Pétervárott követek meg voltak bíva ezen politika követésére. Egy más cselekvésmód nem lenne becsületes Spanyolország s egész Európa irányában. Igen jól ismerek a politikánkkal összekötött károkat; tudtuk, hogy ez érzékenységet szülend, de mégis meg valánk igazságáról győződve. Politikánk nyilvános de mérsékelt, engesztelő is volt s meg nem szűnénk legnagyobb tisztelettel nyilatkozni a spanyol függetlenség iránt. Ezen függetlenséget folyvást tiszteltük: jó egyetértésben maradtunk Esparteroval, kiről bizonyosan tudók, hogy nem barátunk; én magam védelmezém őt a kamrában. Espartero buktával az angol befolyás dőfést szenvedett, a nélkül, hogy e részben közremunkáltunk volna: az események hatalmában fekvék az. Kétségkívül más alakot vónak aztán a dolgok. A spanyol kormány akkor szóba hozá a királynő házasságát Aumale herceggel, de a javaslat eredmény nélkül maradt. 1844ben foglalkodánk a házassággal; Trapani grófra s Montpensier hgre gondolánk. Ez egyedül kettőnk közt folyt; nem értekezünk Angliával, egyáltalában senkivel. Kévéssel ezután bizonyos spanyol személyek befolyása alatt Coburg hg neve lón említve. Nyugtalanok levénk e miatt s ezt Aberdeen grófnak is jelentők, ki minket tökéletesen megnyugtatót s kinyilatkozatá, mikép e részről nem kell semmitől tartani. Mindamellett kötelességünk vala figyelő állásba helyezkednünk. Nem vádolok senkit álnokságról, de szintoly kévéssé tőröm e szemrehányást engem illetőleg: illetén vádak aljasság s izetlenség helyéget viselik magokon. Pal-

merston lord lépett a miniszterségbe. Mi volt az ő politikája? Mikép fejezte azt ki? Alkalmat nyert erre a választóijhoz intézett beszédben; emlékeztete a francia sergek tartózkodására Madridban, alkalom lón tehát kinyilatkoztatni: vajjon hasonló politikát fog e mint elődei követni. De mit mondott ő? Egyetlen szót sem. —

Továbbá Guizot ur beszéde a spanyol házasság fölött majd az egész páirkamrai válaszfelirati tanácskozást foglalta el. Guizot beszéde további folyamában Aberdeen gróf hivatalbeli eljárását dicsérte: míg ő hivatalban volt, a spanyol kérdés közös kiegyenlítését nemcsak azért remélték, mivel mindketten meg valánk győződve, hogy a két státus közti féltéskedés mindkettőre nézve sem jó sem szükséges; azonban mindkét kabinet a békét komolyan kívánta, megegyeztek azon meggyőződésben, miszerint mindketten nagy erkölcsiség s előhaladási művet hívatják létesíteni. Mihelyt azonban Palmerston lord került a kormányra, megszünt ezen közremunkálás; egy francia jegyzékre, melyben közös működés ajánlatát a királynő házassága iránt don Franciscoval, csak öt hét múlva következett válasz; a közben Palmerston lord Bulwer urnak újabb utasítást adott, melyben Coburg herceg jelöltet ki legelő s egyszersmind az antifranzia párt követelése ajánlatik. Bresson gróf azonban megelőzőleg működött, s a francia kabinet végre (sept. 4.) az infanszó és királynő egyidőbeni összekelése iránt egyezett meg. „A francia kabinet — folytatá Guizot — végrehajtá, a mit felvállalt, a nélkül, hogy valamely szerződést sértett vagy valamely kötelezettséggel ellenkezőleg cselekedett volna. Mindent tettünk a mit tehattunk, hogy Nagybritanniával közösen munkáljunk. Cselekedtünk teljes érzetében kötelességünknek s Franciaország méltóságának. Mily helyzetbe hozott bennünket ezen eljárási mód Európa irányában? Spanyolországot illetőleg minden tisztában van. A házasságot bőven és szabadon tárgyalták a cortesben. Nem hiányzott rendeltenség s lázadási anyag Spanyolországban; de minden meghajlott az ország kívánata előtt, s a házasság végre lón hajtva. E házasság óta a cortes új választáson ment keresztül. Az ország itélete a cortes padjaira oly gyülekezettet küldött, mely egészen úgy gondolkodott mint az előbbeni. Fel vagyunk tehát jogosítva kinyilatkoz-

atni, miszerint minden, szabad közremunkálással, a spanyol nemzet ohajtása szerint történt. A többi hatalom közül azok, kik Izabella királynőt elismérték, egyik sem járult Anglia tiltakozásához; mindnyájan régi szokás szerint feleltek a házasság bejelentésére. Anglia komoly elégtelenséget mutat. Nem késem egyébiránt kimondani, miszerint ha egyrésben általános politikánkat nem változtatjuk, más részben szilárdul elhatározottaknak mutatkozunk, azt a mit cselekedtünk, fen is tartani, biztosak lehetünk, miszerint Anglia elégtelensége el fog mulni. Elmulandik magas érdekek jelentősége előtt, melyek mindkét orsz. ra nehezülnek s Londonban oly jól mint Párizsban kiszámíthatók s felfoghatók. Anglia nemzeti kormánya két nagy tulajdonnal bír: igazság és szükséggel Anglia erkölcsös orsz. mely a jogokat tiszteli, s értelmes ország, mely viszsza vonhatlan tényeket nem vet vissza. Induljunk most e kettős szempontból: szilárdul jogunkban, szilárdul a bevégzett tényben, meg lehetünk biztosan győződve, miszerint mindkét kormány közt ismét jó viszonyok fognak visszaállani.“ Guizot összes javaslatzakaszai elfogadtattak.

Az ugynevezett Collège Sainte Barthe című tanintézetben zendülés ütött ki a növendékek közt. 180at küldtek közülök vissza szüleikhez; a rendtelenség oly nagy volt, hogy katonáknak kellett előnyomulni; a lázadás okát még nem tudják.

A követkamra a gabona és lisztbevétel könnyebbítésére czélzó törvényjavaslatot, vitatkozás nélkül, egyhangulag elfogadá, mutatván ezzel is kellő részvétet a közszükség iránt s csak azt függeszté hozzá, miszerint a törvény ezen jótékonyága a burgonyabehozatalra is terjesztessék ki. Majd egyidőben ezzel királyi rendelvény által a burgonya s hüvelyes vetemény kivitele tilalmaztatik. — A piacszabadság ezen megszorítása — ugymond a Journ. d. Débats — áldozat, melyet az igazgatás az élelem miatt nyugtalanokdó népség előitéletinek hoz.

ELEGYHHR. Bourgesban több mint 1200 álgyu fekszik a párizsi várezomúvek számára, de jövő nyár előtt aligha fognak rendeltetésök helyére szállíttatni, miután a béke idejére szánt lövészműosztály várfalai csak azon időtájban készülnek el.

11ik szám.

ÉRTESÍTŐ.

1847.

Eladó szederfák 1847. tavaszkor
Soprony megyében Nagy-Czenken gr. Széchenyi István jószágán több százezer számban; leszállított áron p. pénzben.

Morus alba nem oltott:

1 éves	15kr.
2 „	40,,
3 „	2 ft. 30,,
4 „	3 ft. 30,,

Morus alba oltott lombardiai:

1 éves	5 ft. —
2 „	8 ft. —
3 „	12 ft. —
4 „	16 ft. —
5 „	20 ft. —
6 „	30 ft. —

Morus alba oltott calabriai új igen becses faj:

1 éves	6 ft. —
2 „	10 ft. —
3 „	15 ft. —
4 „	20 ft. —

Morus Moretti vagy chinai:

1 éves	— 30kr.
2 „	1 ft. 30kr.
3 „	5 ft. —
4 „	7 ft. —
5 „	10 ft. —
6 „	15 ft. —

Morus multicaulis vagy filippina:

Dugvány-veszszók $\frac{1}{2}$ láb hosszú — 30kr.	1 —
1 éves gyökeres	3 ft. —
2 „ „	5 ft. —
több „ „	10 ft. —

Morus alba-mag fontja 6 ezüst forint.

A venni kívánók kéretnek, hogy tudósításukat minélelőbb beküldeni méltóztatnának; a jövő márt elejétől pedig a fűcskakat elvitethetnek; közelről szalmával jól elalátott szekerek jöhetnek; távolabbra vitetvén a fák, gyökereik friss mohával, a törzsök szalmával körülvetetvén, gyékénybe csináltnak ek; messze utra pedig legbiztosabb, ha deszka-raklákba pakoltnak. Minden egy ollyas gyékényvel készült kötetért, mely 20—100 fontot nyom, fizetetik 30 kr. e. p.; a rak-láda pedig 2—6 for. e. p. nagyságához képest. A távollevő rendelkezők kéretnek, hogy szomszédságukban levő valamely kereskedő által iratnának Sopronyba Lenk Sámuel nagykereskedő urnak, a fizetés és elküldés végett.

Megrendelő levelek intéztesenek hármentve a tisztartói hivatalhoz.

Sopronyon át Nagy-Czenkre. 1—3

Biztosítási jelentés.
Alulirt fő ügyvivőségnek van szerencséje ezennel jelenteni, miszerint az ujon felállított fő ügyvivőség Szegeden

Rath testvér uraknak

adatott át kik a' es. kir. szab. trieszti Riunione Adriatica di Sicurta eit fogják környékükben igazgatni. — Pest, február 1jén 1847.

A' es. kir. szab. trieszti Riunione Adriatica di Sicurta magyar- és erdélyországi főügyvivősége Weisz B. és Társa.

A' fenebbi nyilvánítás értelmében mi alulirtak a' es. kir. szab. trieszti Riunione Adriatica di Sicurta szegedi főügyvivőségének igazgatását máiól kezdve átvettük, és ajánljuk magunkat érdemes ügybaráinknak s a' t. cz közönségnek tűzkárok elleni biztosítások felvételére, u. m. épületek-, áru-halma-zok-, mezeitermékek-, butorok- és baromállásokra stb. továbbá víz en és szárazon szállítandó javak biztosítására s legjutányosb jutalomdíj mellett, ugy szinte készszízzel ajánlkozunk minden, a' biztosítási ügyekre vonatkozó kérdésnek pontos megfejtésére.

Fő-ügyvivőség Rath testvérek. 2—3

Csőd-hirdetés.

A' nagyméltóságú magyar kir. udvari kincstárnak folyó 1847dik évi boldogaszszony hava 7dik napján, 1312dik szám alatt kelt kegyes intézvénye következtében, az országos kir. építési főigazgatóság kebelében, Hüppmann Ferencz nyugalmaztatása által megürült 2ik mérnöki állomásra, melylyel évenként 800 p. forintnyi fizetés van azon országos kir. építési főigazgatóságban, a' csőd határnapja ugyan folyó évi böjt-más hó 15dik napjáig ezennel közhírré tétetik.

tudományoknak rendes és kielégítő bevégeztéről; és így a' mérnöki oklevélnek valóságos birtokáról, a' vízműi, építészeti, nem különben ut- és hidi munkálatokról szerzett eszméleti és gyakorlati ismeretekről, valamint eddigi hivataloskodásokról és erkölcsi tulajdonokról; ugy szinte az országban divatozó nyelveknek tökéletes ismertetéről, ellátva; a' magyar kir. építési főigazgatóságban, az előbb idézett határnapig annál inkább benyújtani igyekezenek; minthogy a' később érkező, vagy az elősorolt bizonyítványok nélkül benyújtandó folyamodásokra, figyelem nem fordíthatik.

Azon egyedek, kik ezen hivatal elnyeréseért folyamodni szándékoznak, ebéli kérelmeket az chez szükséges bizonyítványokkal; u. m. a' bölcselkedési és mérnöki

Az országos kir. építési főigazgatóság által. Budán 26dik január 1847. 2—3

Hirdetvény. T. N. Szepes vármegyében keblezett Mühlenbach mezővárosa közönségének, mint a' Schmecks — másképp Tatrafüred vagy Tatra kiesd nevű kárpáti fűrdő mostani zálogos birtokosának részéről ezennel közhírré tétetik: hogy ezen fűrdő 1848dik évi január első napjától kezdve hat esztendőre nyilvános árverés útján hasznóbérebe fog adatni. — A' bérleni kívánók háromszáz p. ftnyi bűnatpénzzel ellátva 1847dik évi július ötödik napján reggeli kilencz órakor a' schmecki fűrdőben megjelenni sziveskedjenek. A' feltételek Pesten táblai ügyvéd Soltész Albert urnál és Mühlenbachon a' helybeli bíráknál bármikor megtekinthetők. Izraellíták ki vannak zárva. 2—3

Gabona ár váltó gar.	Tisztábuza Kétszeres Rozs	Árpa	Zab	Kukoricza
Pest, január 29kén (pesti m.) 340—355	— 250	250	10—118	230—240

Főlhvás a' gyáralapító részvénytársasági tizesrésvények 8dik részletének befizetésére és a' befizetett egyéb osztályú ideiglenes résvények fölcserelésére.

A' t. cz. részvényesek tisztelettel fölszólíttanak, hogy illető tizesrésvényeik nyolczadik 12 $\frac{1}{2}$ pctes részletét folyó 1847ik évi martius 11ől bezárólag 15kig az alapszabályok 11. §a értelmében befizetni, és a' tizedrésletjegyek s egész résvények tulajdonosi a' már befizetett ideiglenes részvényjegyeit eredeti résvényekkel minélelőbb fölcserélni sziveskedjenek a' társaság-pénztárnál (Széclutca gróf Pejaacevich ház sz. 251. 2ik emelet); a' befizetések azonkívül a' vidéki ügynökségeknél is megtörténhetnek.

Pest, 1847. februárban. A' gyáralapító-társaság igazgatósága. 1—3

Tűzifa eladás. Pesten az új épületnek átellenében Holdutca szegletén eső gr. Telekiféle majorban száraz tűzifa erdei ölekből szabad kézből eladandó. Bővebben értesülhetni iránta a' nevezett majorban a' koresmárosnál. 2—3